

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่บัญญัติหลักเกณฑ์ในการฟ้องลูกหนี้ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ให้เป็นบุคคลล้มละลาย รวมทั้งสร้างระบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ที่อยู่ในสถานะมีหนี้สินล้นพ้นตัวเพื่อนำเงินที่ได้จากการจำหน่ายทรัพย์สินไปชำระให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายโดยเป็นธรรมตามลำดับบุริมสิทธิและเท่าเทียมกันในบรรดาเจ้าหนี้ประเภทเดียวกัน ซึ่งมีกลไกที่จะช่วยให้ลูกหนี้ซึ่งสุจริตได้มีโอกาสหลุดพ้นจากหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้แล้วเริ่มต้นชีวิตใหม่ต่อไปได้ ซึ่งโดยปกติเมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์แห่งมูลหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แล้ว เจ้าหนี้นี้มีทางเลือกดังนี้ ทางที่หนึ่งอาจใช้สิทธิทางศาลฟ้องเป็นคดีแพ่งสามัญบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิงก็ได้ และลูกหนี้ดังกล่าวจะหลุดพ้นจากหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ก็ต่อเมื่อนั้นนั้นได้ระงับด้วยเหตุดังต่อไปนี้ คือ การชำระหนี้ ปลดหนี้ หักกลบหนี้ แผลงหนี้ใหม่และหนี้เคลื่อนกลิ้งกัน ทางที่สองฟ้องเป็นคดีล้มละลาย เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาแบ่งเฉลี่ยให้แก่เจ้าหนี้ตามส่วนแห่งจำนวนหนี้ที่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ และเมื่อศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว จะหลุดพ้นจากสถานะบุคคลล้มละลาย ก็ต่อเมื่อเป็นไปตามบท บัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น ซึ่งในที่นี้ก็คือ การประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย การประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย การยกเลิกการล้มละลาย และการปลดจากล้มละลายนั่นเอง

ในอดีตที่ผ่านมาการหลุดพ้นจากการล้มละลายมีบัญญัติครั้งแรกในพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 ซึ่งมีการบัญญัติเรื่องการหลุดพ้นจากการล้มละลายนี้ไว้ว่ามีอยู่ 2 กรณี คือ เมื่อศาลมีคำสั่งให้ยกเลิกคดีล้มละลาย และเมื่อศาลมีคำสั่งให้บุคคลล้มละลายพ้นจากคดีล้มละลาย ซึ่งได้มีการกล่าวมาในบทที่ 2 แล้ว ต่อมาในปัจจุบันเรื่อง การหลุดพ้นจากการล้มละลายมีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 โดยมีกรณีดังต่อไปนี้ การประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย การยกเลิกการล้มละลาย การปลดจากล้มละลายซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นกระบวนการพิจารณาที่จะต้องให้ศาลมีคำสั่งทั้งนั้น และการปลดจากการล้มละลายโดยผลกฎหมาย ซึ่งเป็นการ

หลุดพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลายโดยอัตโนมัติเมื่อครบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดและไม่ต้องให้ศาลมีคำสั่งเลย การปลดจากการล้มละลายโดยผลกฎหมายนั้นมีที่มาจาก การพ้นจากการล้มละลาย แต่ครั้งมีการบัญญัติในพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 ในมาตรา 35 แล้วซึ่งวัตถุประสงค์ของการบัญญัติเรื่องนี้ไว้ก็คือ เพื่อให้บุคคลล้มละลายที่สุจริตหลุดพ้นจากการล้มละลายได้รวดเร็วกว่าเดิม และเรื่องนี้มี ความคล้ายกับการปลดจากการล้มละลายโดยอัตโนมัติ (โดยไม่ต้องใช้คำสั่งศาล) ตามกฎหมายล้มละลายของต่างประเทศ อาทิเช่น ประเทศอังกฤษ ได้มีการบัญญัติเรื่อง การปลดจากการล้มละลายโดยอัตโนมัติ ใน Insolvency Act 1986 เครือรัฐออสเตรเลียก็มีการบัญญัติเรื่องการปลดจากการล้มละลายโดยอัตโนมัติไว้ใน Bankruptcy Act 1966 (ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 1992)

การปลดลูกหนี้จากการถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายนั้น ถือได้ว่าเป็นมาตรการหนึ่งที่ทำให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลายที่นอกเหนือไปจากการประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย การประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายและการยกเลิกการล้มละลาย โดยการปลดจากการล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เป็นบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์ เช่นเดียวกฎหมายล้มละลายของนานาประเทศ คือ เพื่อให้ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาปลดเปลื้องจากหนี้สินที่เกิดขึ้นก่อนดำเนินกระบวนการทางกฎหมายจนหมดสิ้นและให้ลูกหนี้ดังกล่าว สามารถมีโอกาสเริ่มประกอบธุรกิจใหม่ได้ หรือที่เรียกว่า Fresh Start เนื่องจากปล่อยให้ลูกหนี้ดังกล่าวตกอยู่ในสถานะเป็นบุคคลล้มละลายต่อไปเป็นเวลานานก็ย่อมไม่มีประโยชน์แต่ประการใด ทั้งหากการที่บุคคลเหล่านี้ต้องล้มละลายมีสาเหตุมาจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศมีความตกต่ำแล้ว ก็ย่อมไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใดทั้งบุคคลล้มละลายบางคนนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้และมีความสามารถสูงแต่มีปัจจัยบางอย่างมาทำให้ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย

ดังนั้นพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ซึ่งเป็นกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยที่ใช้บังคับในเวลานี้ จึงได้มีการบัญญัติในเรื่องการปลดจากการล้มละลาย ลงไว้เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่สุจริตที่ถูกศาลพิพากษาให้ตกเป็นบุคคลล้มละลายหลุดพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลาย และได้หลุดพ้นจากหนี้สินทั้งปวงอันอาจอับช้ำระได้ เว้นแต่หนี้ที่เป็นข้อยกเว้นเท่านั้น มีโอกาสเริ่มต้นใหม่ มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพย์สินของตนเองอีกครั้ง มีโอกาสกลับคืนสู่สังคมและระบบธุรกิจที่เคยพานพบเช่นครั้งก่อนถูกฟ้องเป็นคดีล้มละลาย

เดิมศาลจะปลดลูกหนี้จากการเป็นบุคคลล้มละลายได้ก็แต่โดยลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาล้มละลายยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งปลดจากการล้มละลายศาลจะสั่งให้เองโดยที่บุคคลล้มละลายไม่ได้ยื่นคำขอไม่ได้หรือบุคคลอื่นใดจะมายื่นคำขอแทนก็ได้เช่นกัน ซึ่งการดังกล่าวนี้เรียกว่า การขอปลดจากการล้มละลายโดยคำสั่งศาล ซึ่งมีขั้นตอนกล่าวพอสังเขป

ได้ดังนี้ บุคคลล้มละลายที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลายแล้วจะขอปลดจากล้มละลายโดยยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีการสั่งปลดจากล้มละลาย ซึ่งในคำร้องต้องบรรยายแสดงให้เห็นว่าลูกหนี้เป็นผู้มีความประพฤติที่ดีไม่ทำการทุจริตผิดกฎหมายอันมีโทษทางอาญา และการกระทำของลูกหนี้ไม่มีข้อควรตำหนิตามกฎหมายล้มละลายและบุคคลดังกล่าวได้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สินเต็มทีจนสามารถจัดการสำเร็จลุล่วงด้วยดี และนำเงินมาวางต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามจำนวนที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเห็นสมควรไม่เกินห้าพันบาท เพื่อเป็นประกันค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย และให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ตั้งนี้ก่อนวันนัดพิจารณาคำขอปลดจากการล้มละลายยื่นรายงานเกี่ยวกับกิจการทรัพย์สิน และความประพฤติของบุคคลล้มละลายในระหว่างเวลา ก่อน หรือระหว่างที่ล้มละลายต่อศาลและส่งสำเนารายงานนั้น ให้บุคคลล้มละลายทราบไม่น้อยกว่า 7 วันก่อนวันนัดพิจารณาคำขอปลดจากการล้มละลาย ซึ่งในการพิจารณาคำขอปลดจากการล้มละลายของศาล ศาลอาจฟังคำชี้แจงของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าหนี้ หรือผู้แทนเจ้าหนี้รายงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ได้ยื่นตาม มาตรา 69 และรายงานการไต่สวน โดยเปิดเผยของศาลนั่นเอง และอาจให้บุคคลล้มละลายสาบานตัวให้การหรือพิจารณาพยานหลักฐานตามที่เห็นสมควรก็ได้ และศาลจะทำการพิจารณาว่าเข้าเงื่อนไขเกี่ยวกับทรัพย์สิน และความประพฤติดังกล่าวนี้หรือไม่ กรณี 1 ได้แบ่งทรัพย์สินชำระให้แก่เจ้าหนี้ที่ได้ขอรับชำระหนี้ไว้แล้วไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบ และ กรณี 2 ไม่เป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

เมื่อพิจารณาเสร็จแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งดังต่อไปนี้ เช่น สั่งปลดจากการล้มละลายโดยไม่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาใดๆ ซึ่งใช้ในกรณีศาลจะต้องทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรวบรวมทรัพย์สิน และความประพฤติของลูกหนี้ที่เป็นไปในทางที่ดีโดยปราศจากการทุจริตจากรายงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือจะทราบจากการไต่สวน โดยเปิดเผยของศาลเองหรือจากเจ้าหนี้ทั้งหลายหรือสั่งไม่ปลดจากการล้มละลายหรืองดปลดจากการล้มละลายภายในเวลาที่ศาลกำหนด หรือสั่งปลดจากการล้มละลายโดยมีเงื่อนไขเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะพึงได้มาในภายหน้าแต่ต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้มาไม่เกินระยะเวลาที่บุคคลนั้นได้รับปลดจากการล้มละลายตามมาตรา 81/1 ด้วย เช่นว่าจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ลูกหนี้จะได้อีกในภายหน้าว่าให้ลูกหนี้นำเงินมาชำระต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นระยะก็ได้แล้วแต่ดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาตั้ง แต่ว่าบทบัญญัติเรื่องการปลดจากการล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังขาดหลักเกณฑ์และรายละเอียดที่เพียงพอ ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปในประเด็นปัญหาเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายในเรื่องการปลดจากการล้มละลายให้มีความสมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ยิ่งขึ้นต่อไป ดังนี้

1) ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำขอปลดจากการล้มละลายโดยคำสั่งศาล

จากการศึกษาเห็นได้ว่า มาตรา 71 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย บัญญัติไว้เพียงให้ศาลพิจารณาคำขอปลดจากการล้มละลาย หากได้แบ่งทรัพย์สินชำระให้แก่เจ้าหนี้ที่ได้ขอรับชำระหนี้ไว้แล้ว ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบ และบุคคลนั้นต้องไม่เป็นบุคคลล้มละลายทุจริตเท่านั้น ก็จะสั่งปลดจากการล้มละลายให้

เงื่อนไขในการนำมาประกอบการพิจารณาก็มีเพียงเท่านี้ โดยพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ไม่ได้เปิดโอกาสให้พิจารณาถึงเงื่อนไขประการอื่นของลูกหนี้ประกอบด้วย ถ้าหากว่าลูกหนี้ที่ถูกพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายมาก่อนแล้วได้รับการปลดจากการล้มละลายโดยผลของกฎหมายตามไปก่อนนี้ขึ้นใหม่แล้วหลีกเลี่ยงไม่ยอมชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เต็มจำนวนปล่อยให้เจ้าหนี้น่าฟ้องให้ล้มละลายอีกแล้วบุคคลดังกล่าวก็ขอปลดจากการล้มละลายและทำการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ที่ได้ขอรับชำระหนี้ไว้แล้ว เพียงร้อยละห้าสิบ เพื่อจะได้เข้าเงื่อนไขให้ได้รับการปลดจากการล้มละลายอีกรอบ ทั้งคำว่าบุคคลล้มละลายทุจริต ก็ไม่ได้มีความหมายรวมไปถึงบุคคลที่เคยถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายมาก่อน ซึ่งจากปัญหาดังที่กล่าวมานี้ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลาย

2) ปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งศาลของการขอปลดจากการล้มละลาย

จากข้อสันนิษฐานที่ตั้งไว้ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ไม่ได้มีการบัญญัติในเรื่องการอุทธรณ์คำสั่งศาลของการขอปลดจากการล้มละลายแต่หากพิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 25 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 แล้วจะเห็นได้ว่าคำสั่งศาลในการขอปลดจากการล้มละลาย ไม่ใช่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล้มละลายที่ยกเว้นให้อุทธรณ์ได้ ดังนั้น ถ้าประสงค์จะอุทธรณ์คู่ความอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องเพื่อขออนุญาตอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ ผู้เขียนเห็นว่ามิฉะนั้นตอนที่อยู่ยาก ใช้เวลานานเกินไป และยังไม่ครอบคลุมยังไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับคำสั่งจากการขอปลดจากการล้มละลาย แต่จากการสัมภาษณ์ความเห็นผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้กฎหมายดังกล่าว ทุกท่านไม่เห็นด้วยที่จะให้มีการแก้ไขกฎหมายล้มละลายในเรื่องการอุทธรณ์ เพราะจะทำให้คดีล่าช้าและจะขัดกับหลักการของกฎหมายล้มละลาย ปัญหาดังกล่าวจึงไม่เป็นไปตามข้อสันนิษฐานที่ผู้เขียนตั้งไว้

3) ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการปลดจากล้มละลายโดยผลกฎหมาย

(1) ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการปลดจากล้มละลายโดยผลกฎหมายกับหน้าที่ของลูกหนี้เมื่อได้รับการปลดจากการล้มละลาย

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า การปลดจากล้มละลายโดยผลกฎหมาย ในมาตรา 81/1 วรรคท้ายแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บัญญัติเพียงว่าให้นำบทบัญญัติ มาตรา 76

เรื่องหน้าที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาคำสั่งศาลที่ให้ปลดจากการล้มละลาย มาตรา 77 เรื่องผลของคำสั่งปลดจากการล้มละลายที่ทำให้บุคคลล้มละลายหลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวงอันพึงขอรับชำระได้ และมาตรา 78 คำสั่งปลดจากการล้มละลายนั้นไม่ทำให้บุคคลซึ่งเป็นหุ้นส่วนกับบุคคลล้มละลายหรือรับผิดร่วมกับบุคคลล้มละลายหลุดพ้นจากความรับผิดไปด้วยมาใช้บังคับกับการปลดจากการล้มละลายตามมาตรา 79 โดยอนุโลม จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติมาตรา 81/1 ไม่ได้บัญญัติให้นำมาตรา 79 เรื่องหน้าที่ของลูกหนี้ที่เมื่อถูกปลดจากการล้มละลายแล้วที่ต้องช่วยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจำหน่ายและแบ่งทรัพย์สินของตนซึ่งตกอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องการ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วแม้ลูกหนี้จะได้รับการปลดจากการล้มละลายไปแล้วก็ต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการกิจการและทรัพย์สินเพื่อรวบรวมแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย เพราะหากบุคคลที่ได้รับการปลดจากการล้มละลายไม่ช่วย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจยื่นขอให้ศาลมีคำสั่งหยุดนับระยะเวลาในการที่ลูกหนี้จะได้รับการปลดจากการล้มละลายตามมาตรา 81/2 ได้ จึงก่อให้เกิดเป็นปัญหาในการบังคับใช้และในการตีความว่าจะนำมาตรา 79 นี้มาใช้บังคับใช้ได้หรือไม่ เพียงใด และหากต้องการให้บุคคลล้มละลายกระตือรือร้นช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ก็ต้องสร้างแรงจูงใจให้กับบุคคลล้มละลายก็เห็นควรลดระยะเวลาปลดจากการล้มละลายโดยผลของกฎหมายลงมา เพื่อเป็นการตอบแทนและสร้างแรงจูงใจแก่บุคคลล้มละลายที่สุจริตและให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และเจ้าหนี้ในการรวบรวมทรัพย์สินอย่างเต็มความสามารถ

(2) ปัญหาเกี่ยวกับการขอให้ศาลหยุดนับระยะเวลาปลดจากการล้มละลายในกรณีระยะเวลาที่ขยายออกไป

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าในมาตรา 81/2 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย ได้บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะขอให้ศาลหยุดนับระยะเวลาปลดจากการล้มละลาย ก็แต่เฉพาะระยะเวลาสามปีตามมาตรา 81/1 วรรคหนึ่ง เท่านั้นโดยไม่รวม ถึงระยะเวลาที่ขยายออกไป คือ ห้าปีหรือสิบปี หากบุคคลล้มละลายไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สินโดยไม่มีเหตุอันสมควร ในระยะเวลาที่ขยายออกไปคือห้าปีหรือสิบปีแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเอามาตรการใดมาใช้บังคับกับลูกหนี้ที่ไม่สุจริตหรือมีพฤติกรรมไม่ให้ความร่วมมือ อันจะเห็นได้ว่าเป็นช่องว่างของกฎหมายที่บัญญัติครอบคลุมไปไม่ถึง เพราะหากเกิดกรณีดังกล่าวเป็นข้อพิพาทสู่ศาลจริง ศาลก็ไม่อาจมีคำสั่งหยุดนับระยะเวลาได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจน

4) ปัญหาของผลคำสั่งปลดจากการล้มละลายที่ทำให้หลุดพ้นจากหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ผลของคำสั่งปลดจากการล้มละลายตามมาตรา 77 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ทำให้บุคคลล้มละลายหลุดพ้นจากหนี้ ทั้งปวงอันพึงขอรับชำระได้ เว้นแต่หนี้เกี่ยวกับภาษีอากร หรือจังกอบของรัฐบาลหรือเทศบาลและหนี้ซึ่งได้เกิดขึ้นโดยความทุจริตฉ้อโกงของบุคคลล้มละลาย หรือหนี้ซึ่งเจ้าหนี้ไม่ได้เรียกร้องเนื่องจากความทุจริตฉ้อโกงซึ่งบุคคลล้มละลายมีส่วนเกี่ยวข้องเท่านั้น แต่หาได้ครอบคลุมถึงหนี้ความรับผิดชอบใด ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าปรับในการกระทำความผิดคดีอาญา กล่าวคือ หากได้พิจารณาหนี้ความรับผิดชอบใด ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าปรับในการกระทำความผิดคดีอาญา กล่าวคือ ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบไปตามจำนวนหนี้ที่ขอรับชำระหนี้มา ได้แก่ หนี้ค่าปรับและหนี้ตามคำพิพากษา แล้วจะเห็นได้ว่าค่าปรับที่ตกแก่ศาลนั้นก็นำเอาไปเพื่อเอารวบรวมบริหารประเทศเช่นเดียวกันและโดยหลักคำพิพากษาของศาลแม้เป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ต้องมีความศักดิ์สิทธิ์ จะมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขก็แต่โดยคำพิพากษาของศาลในที่อยู่ในลำดับที่สูงกว่าเท่านั้น กล่าวคือการอุทธรณ์ย่อมไม่เป็นเหตุให้มีการทุเลาการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ดังนั้น หากให้หนี้ดังกล่าวหลุดพ้นไปโดยผลของคำสั่งปลดจากการล้มละลาย ย่อมไม่เป็นธรรม

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 อันเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับในปัจจุบัน ในเรื่องการปลดจากการล้มละลายนั้น ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทาง การแก้ปัญหาต่างๆ ที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 4 ดังนี้

1) ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำขอปลดจากการล้มละลายโดยคำสั่งศาล

จากความเห็นของผู้ใช้กฎหมายทำให้ผู้เขียนเห็นมุมมองของผู้ใช้กฎหมาย และยอมรับตามที่ผู้ใช้กฎหมายเสนอมาว่า การจะมาขอใช้ช่องทางตามมาตรา 71 พบน้อยมาก หรือในปัจจุบันยังไม่เคยพบปัญหาดังกล่าว เพราะการขอปลดจากล้มละลายเป็นเรื่องปลายเหตุ

อย่างไรก็ดีหากเป็นไปได้ในอนาคตเมื่อมีการพัฒนากฎหมาย ผู้เขียนขอเสนอแนะว่า ควรมีการเพิ่มเติมให้มีมาตรา 71 (3) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ว่า “ลูกหนี้จะต้องไม่เคยถูกพิพากษาให้ล้มละลายมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี ก่อนที่ลูกหนี้จะถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายในคดีปัจจุบัน” ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาในกรณีที่บุคคลที่เคยล้มละลายมาแล้วแต่ต่อมากลับเป็นหนี้ขึ้นใหม่และมีเจตนาหลีกเลี่ยงไม่ชำระหนี้เพิ่มจำนวนให้แก่เจ้าหนี้ โดยการ

ยอมให้เจ้าหนี้มาฟ้องตนเป็นคดีล้มละลายอีกครั้ง ซึ่งยอมมีผลเท่ากับเป็นการล้มละลายโดยซ้ำซากและไม่สุจริต

อนึ่ง สำหรับกรณีที่เคยเป็นบุคคลล้มละลายมาก่อน แต่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายอีกครั้งโดยสุจริต กล่าวคือ ไม่ได้มีเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ เห็นว่าอาจจะมีการกำหนดกระบวนการในการพิจารณาคำขอที่ต่างออกไป เช่น กำหนดข้อยกเว้นเอาไว้ว่า “หากบุคคลล้มละลายแสดงให้ศาลเห็นได้ว่าการล้มละลายไม่ได้เป็นไปโดยทุจริตหลีกเลี่ยงที่จะไม่ชำระหนี้เต็มจำนวนให้แก่เจ้าหนี้ ศาลอาจมีคำสั่งอนุญาตให้บุคคลล้มละลายยื่นคำร้องก่อนครบกำหนดเวลา 5 ปีดังกล่าวได้” เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการให้โอกาสบุคคลล้มละลายที่สุจริตได้เริ่มต้นใหม่และมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายในปัจจุบัน

การแก้ไขมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว เพื่อให้ศาลใช้เป็นมาตรการในการพิจารณาคำขอปลดจากการเป็นบุคคลล้มละลาย อันเป็นการปิดฉากการล้มละลายซ้ำซากของบุคคลล้มละลาย และเพื่อให้เจ้าหนี้ในคดีล้มละลายได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติเฉพาะของกฎหมาย

2) ปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งศาลของการปลดจากล้มละลาย

ในประเด็นนี้ จากความเห็นของผู้ใช้กฎหมาย อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าไม่เป็นไปตามข้อสันนิษฐานที่ผู้เขียนได้ตั้งไว้ ที่ว่า คำสั่งศาลในการขอปลดจากการล้มละลาย ไม่ใช่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล้มละลายที่ยกเว้นให้อุทธรณ์ได้ตามมาตรา 25 ดังนั้น ถ้าประสงค์จะอุทธรณ์คู่ความอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องเพื่อขออนุญาตอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ จะเห็นได้ว่ามีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ใช้เวลานานเกินไป และยังไม่ครอบคลุมทั้งยังไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับคำสั่งจากการขอปลดจากการล้มละลาย เนื่องจากผลของคำสั่งจากการขอปลดจากการล้มละลายมีผลกระทบต่อบุคคลหลายฝ่าย เช่น ถ้าศาลสั่งให้ปลดจากการล้มละลาย ผลก็คือบุคคลล้มละลายจะหลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวงอันพึงขอรับชำระได้ เว้นแต่หนี้ที่เข้าข้อยกเว้นเท่านั้น

ดังนั้น ในประเด็นนี้ ผู้เขียนน้อมรับและเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกับอาจารย์ผู้ใช้กฎหมายว่าในเรื่องการอุทธรณ์ตามปัญหาดังกล่าวยังไม่สมควรจะมี เพราะจะทำให้คดีล่าช้าขัดกับเจตนารมณ์และหลักกฎหมายล้มละลายที่ได้ศึกษามาในบทที่ 2 ดังนั้น ในปัจจุบันผู้เขียนจึงยังไม่ขอเสนอให้แก้ไขในส่วนนี้ ซึ่งเป็นการกลับข้อสันนิษฐานที่ตั้งไว้

3) ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการปลดจากล้มละลายโดยผลกฎหมาย

ด้วยความเคารพต่อทุกความเห็นของผู้ใช้กฎหมาย ผู้เขียนขอเสนอแนะว่า ควรที่จะมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลายในมาตรา 81/1 วรรคท้าย ให้มีความชัดเจนโดยนำทฤษฎีความร่วมมือของลูกหนี้ (The Debtors Cooperation Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีแรกที่

นำมาใช้ในการปลดหนี้ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ลูกหนี้ให้ความร่วมมือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และ เจ้าหนี้ทั้งหลายในการรวบรวมทรัพย์สินและชำระบัญชีจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ให้สำเร็จลุล่วงไป

โดยผู้เขียนขอเสนอให้แก้ไขมาตรา 81/1 วรรคท้าย เป็นว่า “ให้นำบทบัญญัติมาตรา 76 มาตรา 77 มาตรา 78 และมาตรา 79 มาใช้กับการปลดจากการล้มละลายตามมาตรา ๓ โดยอนุโลม” และนอกจากนี้หากเป็นไปได้ผู้เขียนยังขอเสนอแนะว่า หากต้องการให้บุคคลล้มละลาย กระตือรือร้นช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ก็ต้องสร้างแรงจูงใจให้กับบุคคลล้มละลายโดยการบัญญัติเพิ่มเติมอีกว่า “ให้บุคคลล้มละลาย สามารถได้รับการปลดจากการล้มละลายก่อนระยะเวลา ตามมาตรา 81/1 ได้หากเป็นกรณีที่บุคคล ล้มละลายนั้นได้ให้ความร่วมมือแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สินจนครบถ้วน ก่อนครบระยะเวลาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 81/1 โดยให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้เสนอ คำร้องต่อศาล...” เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังขอเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 81/2 โดยให้อำนาจ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะขอให้ศาลหยุดนับระยะเวลาปลดจากล้มละลาย ในระยะ เวลาที่ขยาย ออกไปตามมาตรา 81/1 วรรคหนึ่ง (1) (2) หรือ (3) ด้วย และเพื่อให้สอดคล้องต้องกันก็ควรมีการ แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 81/3 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน เป็นว่า “การหยุดนับระยะเวลา ตามวรรคหนึ่ง ไม่ว่าจะศาลจะได้มีคำสั่งให้หยุดนับระยะเวลาตามคำขอที่ครั้งก็ตาม เมื่อรวมระยะเวลา ทั้งหมดแล้วจะต้องไม่เกินสองปีและไม่ว่ากรณีจะเป็นจะเป็นประการใด” เป็นต้น

4) ปัญหาของผลคำสั่งปลดจากล้มละลายที่ทำให้หลุดพ้นจากหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ ได้ จากการศึกษามาตรการทางกฎหมาย ผู้เขียนขอเสนอแนะว่า ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติ มาตรา 77 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เป็นว่า “คำสั่งปลดจากล้มละลายทำให้ บุคคลล้มละลายหลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวงอันพึงขอรับชำระหนี้ เว้นแต่

- (1) หนี้เกี่ยวกับภาษีอากร หรือจังกอบของรัฐบาลหรือเทศบาล
- (2) หนี้ซึ่งได้เกิดขึ้น โดยความทุจริตฉ้อโกงของบุคคลล้มละลาย หรือหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้ ไม่ได้เรียกร้องเนื่องจากความทุจริตฉ้อโกงซึ่งบุคคลล้มละลายมีส่วนเกี่ยวข้องสมรู้
- (3) หนี้ความรับผิดชอบใดๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าปรับในการกระทำความผิดคดีอาญา อันได้แก่ หนี้ค่าปรับและหนี้ตามคำพิพากษา

จากข้อเสนอแนะทั้งหลายดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า มาตรการที่เสนอแนะไปนั้นเป็น อีกหนทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการปลดบุคคลธรรมดาจากล้มละลาย ได้ โดยพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 เป็นกฎหมายพิเศษที่เหมือนจะเป็นการล้างหนี้ให้กับลูกหนี้ เพื่อจะได้กลับมาเริ่มต้นทำธุรกิจใหม่ได้ แต่มาตรการดังกล่าว ในบางกรณีอาจไม่ให้ความเป็นธรรม

กับทั้งตัวลูกหนี้หรือบรรดาเจ้าหนี้ ดังนั้น หากมีการปรับปรุงกฎหมายล้มละลายหรือระเบียบกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกัน ผู้เขียนเชื่อว่าแม้ในความเป็นจริงผลประโยชน์ของลูกหนี้และเจ้าหนี้จะขัดกัน แต่หากมีการแก้ไขกฎหมายให้ทันกับยุคสมัยก็ย่อมเกิดความเป็นธรรมขึ้นไม่มากนักน้อย อีกทั้งเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศต่อไป